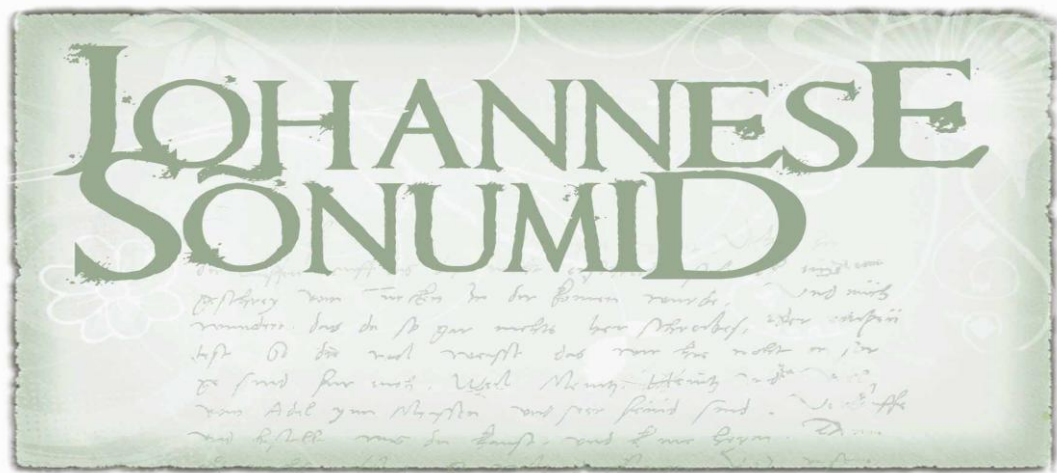

EELK Haapsalu Püha Johannese kogudus

OKTOOBER 2025

Head Johannese Sõnumite lugejad!

Oktoobrikuu infolehes on taas nii uudist kui ka meenutust. Sama moodi nagu eelseisvaise nädalatessegi mahub taas midagi uut koguduse osaduses kogemiseks ning ka olnu meenutamiseks ja püsiva väärtustamiseks.

Uudiste hulka liigituvad näiteks alanud kuu koguduse tegevuskava ja info selle kohta, et tänavu alustab 11. oktoobril juba kolmas leerikursus ettevalmistust jõuluaega jäävaks leeripühaks. Ühtaegu uudise, aga ka ilusate meenutuste valdkonda mahub 5. oktoobril pühitsetav emeriitpiiskop Tiit Salumäe ordinatsiooni juubel ning kirikumuusik Lia Salumäe 50. ametiaastapäev. Nende tähtpäevade auks saab lugeda noore Tiit Salumäe ordinatsioonipäeva jutlust aastast 1975.

Päevakohaseks lugemiseks on ka emeriitpiiskopi arvamislugu eelseisvate kohaliku omavalitsuse valimiste teemal, mis tuletab meelde, et valimine pole mitte ainult meie vabadus, vaid ka kohustus, ja et vastandumisele ja kurjusele pole mõistlik oma otsuseid rajada.

Anne Vooremaa on kirjutanud ilusa ülevaate Haapsalu Jaani kiriku suvistest külastajatest ja sellest, kuidas nii mitmedki koguduse liikmed on tänuväärselt aidanud kirikut avatuna hoida.

Ülla Paras tutvustab oktoobrikuu loos Haapsalu metodistide kirikut ning nelipühilaste ja vabakoguduse palvemaju. Kui kuulamissoovituse link avada, saab teada, kes oli Karl Morgenstern ja milline on tema elutöö ilus jälg meie raamatu-, teadus- ja kultuuriloos. Natuke saab valimiste teemal ka muhedalt muiata.

Pildis ja sõnas vaatame tagasi septembris toimunule.

Oktoobrikuu teisel pühapäeval pühitseme lõikustänapüha. Kuu juhtsõna ja palve juhatavad tänama lõikuse andide eest ka siis, kui suvi on olnud põllumehe jaoks murelik ja ilmaelu heitlik.

Kuu viimasel päeval aga meenutame usuisa Martin Lutherit ja kuidas meie evangeelne kirik sündis sellest, et ta otsis armulist Jumalat. Olgu siis Jumala arm meid hoidmas ja kandmas nii alanud kuul kui ka ikka ja igavesti.

Head lugemist ja kohtumiseni kirikus!

Mart Salumäe
koguduse õpetaja

Foto: Peeter Põldre

KOGUDUSE OKTOOBRIKUU TEGEVUSKAVA

- N, 2. okt** kl 18 segakoori lauluproov (Jaani saal).
R, 3. okt kl 9 hommikupalvus. Teenib õpetaja Mart Salumäe (Jaani kirik).
- P, 5. okt** kl 11 pidulik jumalateenistus armulauaga. Emeriitpiiskop Tiit Salumäe ordinatsiooni 50. aastapäev. Tiit ja Lia Salumäe 50 aastat Haapsalu koguduses. Teenivad peapiiskop Urmas Viilma, piiskop Anti Toplaan, emeriitpeapiiskop Andres Põder, emeriitpiiskop Tiit Salumäe, õpetaja Mart Salumäe, vikaarõpetaja Kristel Engman, diakon Tiina Kütt ja Kalle Jätsa. Laulavad koguduse koorid, koorijuht Sirje Kaasik, organist Lia Salumäe (toomkirik). Pärast jumalateenistust kutsutud külalistele vastuvõtt Jaani kirikus.
- T, 7. okt** kl 18.30 toomkoori lauluproov (Jaani saal).
N, 9. okt kl 18 segakoori lauluproov (Jaani saal).
R, 10. okt kl 9 hommikupalvus. Teenib emeriitpiiskop Tiit Salumäe (Jaani kirik);
kl 14 eakate teetund (Jaani saal).
- L, 11. okt** kl 16 Piibel Köögis. Piiblitunni peab õpetaja Mart Salumäe. Eelregistreerimine: Maria, 5358 3276 (Jaani saal);
kl 19 õhtupalvus Taizé lauludega ja sügisese leerigrupi esimene kokkusaamine (Jaani kirik).
- P, 12. okt** kl 11 lõikustänupüha jumalateenistus armulauaga. **Lastekirik.** Teema: „Igapäevane leib”. Teenivad õpetaja Mart Salumäe ja Teno Ilves, organist Lia Salumäe (toomkirik);
kl 12.30 jumalateenistus De la Gardie hooldekodus, teenib õpetaja Mart Salumäe.
- T, 14. okt** kl 18.30 toomkoori lauluproov (Jaani saal).
N, 16. okt kl 18 segakoori lauluproov (Jaani saal).
R, 17. okt kl 9 hommikupalvus. Teenib diakon Tiina Kütt (Jaani kirik).
- P, 19. okt** kl 11 jumalateenistus armulauaga. 19. pühapäev pärast nelipüha. Teema: „Suurim käsk”. Teenivad õpetaja Mart Salumäe ja Kalle Jätsa, orelil Marge Kivi (toomkirik).
- T, 21. okt** kl 18.30 toomkoori lauluproov (Jaani saal).
N, 23. okt kl 18 segakoori lauluproov (Jaani saal).
R, 24. okt kl 9 hommikupalvus. Teenib Siim Kallas (Jaani kirik).
- P, 26. okt** kl 11 jumalateenistus armulauaga. **Lastekirik.** 20. pühapäev pärast nelipüha. Teema: „Usk ja uskmatust”. Teenivad abipraost Külleke Valk ja diakon Tiina Kütt, orelil Marge Kivi (toomkirik).
- R, 31. okt** kl 9 reformatsioonipüha hommikupalvus. Teenib diakon Tiina Kütt (Jaani kirik).

24.–26. oktoobrini osaleb toomkoor Riias Balti luterlike koguduste kooride festivalil.

29. oktoobrist 1. novembrini külastab EELK Lääne praostkonna sõpruskirikuringkonda Schmalkaldenis meie koguduse esindus, kuhu kuuluvad Piibel Köögis kaastöölised ja koguduse õpetaja. Seal toimuvatele kirikupäevadele paluti meid esitlema tänavu suvel väljaantud raamatut „Piibel Köögis. Maitserännakud Haapsalust Pühale Maale”.

KUU JUHTSALM JA PALVE

Inimene sõi inglite leiba; ta lähetas neile rooga, nõnda et küllalt sai. Ps 78:25

Püha Jumal, Sina toidad meid inglite leivaga ja riietad meid taevase õnnistusega.

Anna meile tarkust tänumeelses kasutamises seda, mis meil on,

et me ei langeks rahulolematuse orjusesse!

Aamen.

VALIMINE – NII ÕIGUS KUI KA KOHUSTUS

Peatselt toimuvad kõikjal Eestis kohaliku omavalitsuse volikogude valimised. Eesti Vabariigis on praegu järele jäänud kaks valimist – riigikogu ja kohaliku volikogu valimised. Nende muudatustega on maakond kaotanud oma positsiooni. Kahjuks on haldusreform rikkunud ka ajaloolise Lääne maakonna. Omavalitsuste piirid ja olemus on see, mille põhjal 19. oktoobril valime ka Haapsalu volikogu. Loodan, et meie kaaskodanikel piisab arukust mitte ajada segi riigikogu ja kohalike vallavolikogude valimisi. Lähtepunktid, otsustusõigus ja teemad on erinevad. Peame endale selgeks tegema, kuhu oleme minemas, mis on meie eesmärgid, mis on meie väärtused. Meie ühiseks kohustuseks on leida tee ja arengusuund, mis käivitavad taas eesti rahva eetilise ärkamise. Ühiskonda ei pea üles ehitama vastandumisele ja kurjusele.

Austagem üksteist

Minu vapisaõna on – JUMAL ON ARMASTUS. Kahjuks on eestlaste väärtused muutunud. Püütakse rikkuse ja sõltumatus poole, kuid ollakse sallimatu erinevuste suhtes, vähene on usk sellesse, et kõik on võrdsed ja väärivad võrdset kohtlemist. Meie keskel on neid kaasmaalasi, kes ei usalda ka iseennast ja neil ei ole usku, et meil on õigus, võimalus ja kohustus anda oma panus, et elu muutuks heaks. Pingete ja vihkamise hind on see, et inimesed ei saa aru, miks on poliitikat vaja. On neid, kes kahtlevad ennast üles seadnud inimeste siiruses. Nad tahavad küll võtta valitsemise üle ja saada valituks, aga mida teha edasi teistmoodi, sellele nad vastata ei oska. Ebakindluse tulemus on, et inimeste osalemine valimistel on väike. Rahvaküsitluste järgi ei usalda inimesed poliitikuid, kes on praegu võimul. Piinlik on lugeda ka arukate inimeste tühje sõnu ja enesekiitust. Seda peetakse kahjuks valimiste eel lubatavaks. Ma ei nõustu sellega. Minul täitub 50 aastat Haapsalus ja Haapsalu aukodanikuna on minu ülesanne kutsuda üles mõistusele ja üksteise austamisele. Haapsalu sõjaväelinnast on saanud rahvusvaheline kultuuri-, turismi- ja piiskopilinn.

Hinnakem vabadust

Omavalitsustel Haapsalus võimu juures olles oli võimalik linna tuua uut elu. Loomulikult on kõigil vaja vaadata peeglisse nii riigijuhtidel, kohalikel omavalitsustel, kirikul ja isadel-emadel lastel. Vabadus ja vastutus on teema, mille üle Piiblis on palju kirjutatud. Minu õpetaja professor Elmar Salumaa kirjutas: „Vabadus (lad *libertas*) on esmajoonelise eetilise mõiste, mille sisulise määratlemise ja iseloomustamise kallal on vaeva nähtud juba antiikses filosoofias ja milles kujunesid mõnesugused eeldused ka vabaduse kristlikule käsitlemisele. Vabaduse puhul on kaks aspekti: vabadus millestki (patust) ja vabadus millekski (headuseks ja armastuseks).” Valgustusajast alates muutus vabaduse mõiste üha enam isikukeskseks. Tänapäeval kohtame palju vasturääkivust ja liiga palju on vaid poliitiline vabadus probleem. Unustatakse, et pealesunnitud vabadus on hullem kui orjus. Ideoloogiad ja filosoofiad pakuvad inimestele vabadust, mis aga muutub vastupidiseks ja lõpptulemus võib olla nihilism. Kui me ei mõista, mis on vabadus ja milleks on vabadus, siis on ühiskonnas toimuv meile ainult võimumäng ja mitte rahva teenimine. Õiguskõue ei ole mitte ainult maksumaksmine, riigikaitse ja liikluskord – see on osalemine ja vastutus riigi ja kohalikus omavalitsuses. Selleks tulevad valimised. Kahjuks on neid, kes loobuvad valimistest ja

arvavad, et nii pesevad käed puhtaks räpasest poliitikast. Soovin, et vastutuse ja vabaduse üle hakkavad inimesed rohkem mõtlema ja rääkima.

Valimine on nii isiklik ja salajane otsus, et minul on õigus anda üks soovitus – TULE VALIMA. Georg Kiviste on seda väljendanud kirikulaulus: „Kui rahvas Jumalale loodab ja Tema poole palvetab, siis raskused kõik ära võidab, siis Tema abil seisma jääb! Kui Jumal on me rahvaga, siis Eestimaa jääb püsima!”

Lipumast Jaani kiriku taustal. Foto: Mart Salumäe

Kasutagem oma häält arukalt

See ei tähenda, et me pimesi usume kõike, mida võim otsustab ja teeb. Aegade jooksul on vigu ja valesid valikuid teinud nii totalitaarsed kui ka demokraatlikud riigid. Ei ole ainult sõnakõlks, et rahvas on riigi kõrgeima võimu esindaja ja valib endi seast esindajad, kelle kohuseks on kodanike ja kogu riigi huvide eest seismine. Eesti Vabariigis on igal valimisealisel kodanikul õigus valida vaid üks inimene. Nüüd, kui valimiste aeg on taas käes, soovin igale inimesele vastutust, analüüsivõimet ja otsustamist. Kodaniku seisukohalt on otsuse tegemine küllaltki raske. Kui oled üksinda valimiskabiinis ja sinu ees on pikk nimekiri kandidaatidest, kellest saad ainult ühe valida, siis võib see eriti vanemale inimesele olla raske. Kui sa aga ei leia ühtegi nime, kellele oma hääl anda, siis küsin ma sinult, hea kodanik, miks sa siis ise ei kandideerinud. Valime siis südame ja kätega, mitte jalgadega. President Lennart Meri tuletas oma kõnes 24.02.1999 meelde: „Ärge uinutage ennast juttudega sellest, et te ei tunne poliitikat ja teist ei olene nagunii midagi! Valik on teie teha. Kasutage oma häält arukalt! Hiljem on hilja.”

Tiit Salumäe
Haapsalu aukodanik

JAANI KIRIK OLI SUVEL TEELISTELE AVATUD

„Teeliste kirikute” projekti eesmärk alates 2001. aastast on olnud, et nii kohalikud kui ka kaugemalt tulnud teelised üle Eesti leiaksid eest avatud pühakoja ka muul ajal peale pühapäevase jumalateenistuse. Siin saab teejuhiks olla kõigile, kes kirikusse sisse astuvad või lihtsalt ukse vahelt piiluvad. Olen julgustanud teelisi ikka sisse astuma, et saada osa pühakoja rahust, vaikusest, sajanditevanusest ajaloost, imetleda kiriku arhitektuuri ja kunstiväärtusi, palvetada ja panna küünal. Tunda Jumala ligiolu. Näitena toon Maria Straussi märkmed ühest kirikuvalvest: „Mitmed küsisid kiriku ja koguduse kohta infot. Kiideti kena lugemisnurka, korras ja hoolitsetud kirikut. Kaks naist ütlesid, et on nii palju kordi Haapsalus käinud ja see kirikuks on alati kinni olnud. Üks väike tüdruk oli isaga esimest korda kirikus – oli ammu tahtnud näha, milline kirik seest välja näeb. Üks kümneaastane poiss küsis, miks trepist üles ei tohi minna. Võtsin nõõri ära ja ta käis kõik kohad läbi”.

Jaani kirikut on avatuna hoida saanud ainult tänu paljudele vabatahtlikele kirikuvalvuritele, kes on olnud valmis ohverdama oma aega ja ühtlasi jagama selgitusi kiriku külastajatele. Kokku käis kirikuvalves 22 meie koguduse liiget. Tublimad koguni mitmeid kordi suve jooksul. Toon siinkohal ära kõigi kirikuvalvurite nimed: Aime Animägi, Anne Vooremaa, Gloria Strauss, Grete Strauss, Heli Tammik, Helju Elmik ja Roland Jõgi, Ingrid Laasi, Kaie Jaaniste, Kaire Klesment, Küllike ja Madis Taavits, Lia Salumäe, Lehti Padu, Liliija Kuusemäe, Maria Strauss, Matti Talbonen, Silvi Baradinskas, Mare Tereping, Lehte Palts, Aita Kaur, Urmas Emmo. Kirikuvalvurid tegid enamasti kõik ka märkmeid kiriku külastajate kohta. Tegin nende märkmete põhjal pisut statistikat. Jaani kirikus käis suve jooksul 2059 teelist. Mõni teeline jäi kindlasti kahe silma vahele. Nende hulgas oli ka palju lapsi. Külalisi oli Soomest (Helsingist, Tampere), Rootsist, Saksamaalt (Rendsburgist, Münchenist), Hollandist, Poolast, Hiinast, Inglismaalt, Lätist, Venemaalt, Austraaliast, Ukrainast, Belgiast, Tšehhist, Lapimaalt, Itaaliast, Kanadast ja Eestist (Tallinnast, Pärnust, Tartust, Haapsalust, Sakust, Rakverest, Võsult, Raplast, Keilast, Kolga-Jaanist, Käsmust, Kohilast, Piirsalust, Kanepist, Saaremaalt, Läänemaalt ja Võrumaalt).

Anne Vooremaa

KAARLI KOGUDUSE NOORTEKOORI SÜGISENE VÄLJASÖIT HAAPSALLU Soe supp ja soojem süda

Pühapäeval, 21. oktoobril käis Kaarli koguduse noortekoor külas Haapsalu Püha Johannese kogudusel. Bussi ronisime juba hommikul vara, kui külm veidi kimbutas. Haapsallu jõudes oli sellest kõigest olenemata vastuvõtt ütlematult soe. Sellised hetked tuletavad meelde, et muusika üks põhilisi eesmärke – või kõrvalsaadusi, oleneb sinu vaatest – on inimeste ühendamine.

Kontsertteenistus toimus uhke Haapsalu toomkiriku seinte vahel, kus muuseas on aukartust äratav akustika, milles laulmine on oma olemuselt kahe teraga mõök. Kaja kannab häält edasi ja loob muusikale uhkuse ja pühaduse, mida väiksemates ruumides kunagi ei koge. Helid sulavad üheks. Sellises ruumis esinemine nõuab aga suurt tähelepanu, sest iga noot kestab kauem ja vajab hingamisruumi, iga ebatäpsus jääb kohe kõlama. See sunnib lauljat häält vabamalt ja kindlamalt välja laskma, usaldades, et ruum teeb oma töö. Aga midagi on selles alati võlvuvat. Ka meie jäime korraks kuulatama ja harjumine võttis aega.

Jumalateenistusel jutlustas emeriitpiiskop Tiit Salumäe. Toon välja enda jaoks kõlama jäänud mõtted. Esiteks, et igas päevas võiks leida midagi, mille üle rõõmustada ja olla tänulik. Teiseks, et peaksime rohkem väärtustama kodanikuaktiivsust: käima valimas ja rääkima kaasa ühiskonna asjades.

Tallinna Kaarli koguduse noortekoor Haapsalu toomkirikus. Foto: Heino Kahem

Söögilauas teenistuse järel puhkes huvitav vestlus Siberist külla tulnud härrasmehega, kellega meie tüdrukutel õnnestus üllataval kombel kõnelda hoopis rootsi keeles. Mina kui primitiivne keelteoskaja kahjuks jutust aru ei saanud, aga tundus igati sisukas ja mõlemale osapoolale informatiivne. Ka see pani taas mõtlema inimeste ühendamisele. Tavainimesed leidsid tee üksteise juurde täiesti ootamatult, teises riigis, teises kultuuris. Vahel piisab lihtsalt avatud meelest ja nähtavasti ka keeletunnis kuulamisest.

Kiitmata ei saa jätta ka meile pakutud suppi, mis meid pikaks tagasisõiduks kenasti ette valmistas.

Veetsime enne bussi naasmist kogukondlikult aega Müüriääre kohvikus kenade kookide seas ja siis asusimegi teele tagasi kodu poole.

Aitäh Püha Johannese kogudusele meid võõrustamast!

Katariina Lahe
koorilaulja

JALUTAJA TEEJUHT

Kristlikud märgid Haapsalu linnaruumis 10.

Metodisti kirik, adventkirik ja vabakoguduse palvemaja

Endla, Kalevi ja Eha tänava (Kui ilusad tänavanimed siin kokku saavad!) ristumiskohas on vastastikku kaks pühakoda – Haapsalu metodisti kirik ja Haapsalu adventkirik. Mõlemad on kaunid 20. sajandi arhitektuuri näited: metodisti kirik esindab 1920. aastate traditsionalistlikku arhitektuuri (arhitektid Eugen Habermann ja Herbert Johanson) ja adventkirik esindab 1990. aastate postmodernistlikku arhitektuuri (arhitekt Reet Aedviir).

Metodisti kirik. 1920. aastad. Foto: Rannarootsi Muuseumi kogu.

Haapsalu metodisti kirik, Endla 6

Metodisti misjon jõudis Eestisse 1907. a üle Peterburi. Peterburis metodistiks pöördunud Vassili Täht tuli tagasi koju Saaremaale ning asutas kogudused Kuressaares ja Reekülas. Saaremaast sai metodistide keskus, kust lähtus misjon Läänemaale ja mujale Mandri-Eestisse.

Haapsalu kogudus on asutatud samal päeval, mil Tallinnas kuulutati välja Eesti Vabariik, 24. veebruaril 1918. Sel päeval peeti asutamiskoosolek ja pühitseti armulauda neljale vennale ja kuueteistkümnele õele senise vennastekoguduse jutlustaja August Mikkovi kodus (Ehte tn 7). Jumalateenistuste koosolekuid peeti edaspidi August Mikkovi kodus ning üüritud ruumides Posti tänav 17 ja Jaani tänav 6. Nelja aasta möödudes õnnestus kogudusel Ameerika metodisti kiriku toetusel ehitada oma kirik Endla tänavale, mille 23. juulil 1922 õnnistas piiskop dr John Louis Nuelsen.

Metodisti kiriku projekteerisid kogudusele tasuta Eesti tipparhitektid Eugen Habermann (1888–1944) ja Herbert Johanson (1884–1964), kes samal ajal projekteerisid Toompeale Riigikogu hoone. Kui Riigikogu hoone on uusbarokses stiilis ekspressionistlik ehitis, siis Haapsalu metodisti puidust kirik esindab stiililiselt traditsionalismi, mille puhul on lähtutud taluarhitektuurist. Terane vaatleja võib leida mõningaid stiililisi sarnasusi Riigikogu hoonega kiriku laial kaarega peauksel ja Riigikogu hoone peauksel, samuti peaukse kõrval olevail väikestel ruudukujulistel nelja klaasiga akendel, mis vihjavad selgelt taluarhitektuurile. Pika sihvaka torniga sai Haapsalu uue maamärgi väljaspool ajaloolist vanalinna piirkonda. Teise maailmasõja ajal

*Metodisti kiriku esifassaad. Vaade Eha tänavalt.
Foto: Ülla Paras, 2025.*

Vaade Haapsalu metodisti kirikule piiskopilinnuse tornist. Foto: Joh. Grünthal, 1930. aastate teine pool. SALM kogu

paiknes kirikus Haapsalusse evakueeritud Tartu silmakliinik. 1961. aastaks ehitati kirikusse orel.

Arhitektuuri- ja muinsuskaitespetsialistid peavad Haapsalu metodisti kirikut arhitektuurilt väga väärtuslikuks ja on tehtud ettepanekuid see riikliku muinsuskaitse alla võtta, mida ta siiani ei ole.

Haapsalu adventkirik, Endla 4

Haapsalu adventkirik on Seitsmenda Päeva Adventistide Haapsalu koguduse kirik. Adventism on kristlik liikumine, mis kuulub protestantide hulka ning tekkis 19. sajandil Ameerika Ühendriikides Jeesuse Kristuse teise tuleku ootuses. Nimetus tuleneb ladinakeelsest sõnast *adventus* (saabumine). Peamiseks adventistide koguduseks on Seitsmenda Päeva Adventistide kogudus, mis organiseerus 1863. aastal. Kuna konfessiooni nimes rõhutatakse seitsmendat päeva ja seitsmendaks päevaks peavad adventistid laupäeva, siis siinkohal on mõistmiseks oluline peatuda sellel pikemalt.

Vaade adventkirikule. Foto: Ülla Paras, 2025

*Vaade adventkirikule metodisti kiriku kõrvalt Kalevi tänavalt.
Foto: Ülla Paras, 2025.*

Kümne käsu järgi on hingamispäev nädala seitsmes päev. 2. Moosese raamatu 20:8–10 on kirjas: „Pea meeles, et sa pead hingamispäeva pühitsema! Kuus päeva tee tööd ja toimetama kõiki oma talitusi, aga seitsmes päev on Issanda, sinu Jumala hingamispäev. Siis sa ei tohi toimetada ühtegi talitust, ei sa ise ega su poeg ja tütar, ega su sulane ja teenija, ega su veoloom ega võõras, kes su väravais on!” Loomisel puhkas Jumal seitsmendal päeval ja kuulutas selle pühaks (1. Moosese raamatu 2:1–3). Vanas Testamendis pole kirjas, mis nädalapäev on seitsmes päev ehk hingamispäev. Adventistid lähtuvad siin

Uue Testamendi Luuka evangeeliumist (24:1), kus kirjeldatakse, kuidas Arimaatia Joosep mattis Jeesuse surnukeha: „Ja ta võttis selle maha, mähkis linasse ja asetas kaljusse raiutud hauda, kuhu polnud veel mitte kedagi maetud. Ja see oli pühade valmistumispäev, ning hingamispäev oli algamas. Aga naised, kes olid Jeesusega koos tulnud Galileast, läksid kaasa ja vaatasid hauakambrit ja seda, kuidas tema ihu sinna pandi. Siis nad pöördusid tagasi ning panid valmis lõhnarohte ja mürri. Ja hingamispäeval puhkasid nad käsu järgi. Aga esimesel nädalapäeval, veel enne koitu läksid naised hauale, tuues kaasa lõhnarohte, mis nad olid valmis pannud.” Sellest lähtuvalt kokkuvõtvalt adventistidel hingamispäev on valmistuspäeva ehk kuuenda päeva (reede) ja ülestõusmise päeva ehk esimese päeva (pühapäev) vahel, seega on hingamispäev laupäev. Hingamispäeva ehk seitsmendat päeva nimetavad nad ka sabatiks viidates sellele, et paljudes maailma keeltes on nädala seitsmenda päeva nimi sabat. Näiteks araabia (*sabet*), tšehhi (*sobota*), indoneesia (*sabtu*), itaalia (*sabato*), ladina (*sabbatum*), portugali (*sábado*), vene (*subbota*) ja hispaania (*sabado*) keeles.

Haapsalu adventkoguduse esimesed liikmed ristiti 1907. aastal ja seda peab kogudus oma asutamisaastaks. 1930. aastal ostis Seitsmenda Päeva Adventistide Koguduste Eesti Liit Uue tänava ääres maja (Uus tn 13), mida kasutati palvemajana ka nõukogude ajal. 1985. aastal sai adventkogudus oma kasutusse promenaadi ääres laguneva vene õigeusu kiriku. Kogudus remontis 20 aastat tühjal seisnud kirikuhoone. 1989. aastal anti Seitsmenda Päeva Adventistide kogudusele esimene Hans Alveri preemia pühakojade taastamise ja seda ümbritseva pargi korrastamise eest. 1994. aastal tagastati kirikuhoone taasregistreeritud Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Haapsalu kogudusele. 1995–2001 kasutasid kirikuhoonet koos EAÕK Maria-Magdaleena õigeuskogudus ja Seitsmenda Päeva Adventistide kogudus. Adventkogudus ostis Endla ja Eha tänava nurgal tühjal seisva 1972. aastal valminud katlamaja. Haapsalu arhitekt Reet Aedviir koostas katlamaja pühakojaks ümberehitamise projekti. Ehitus algas 1996. aastal. Avajumalateenistus peeti 1. septembril 2001.

Haapsalu vabakoguduse palvemaja, Raudtee 12

Raudtee 12 puidust hoone kuulub arhitektuuriliselt aastail 1904–1907 rajatud Haapsalu raudteejaama hoonete ansamblisse. Hoone chitati 1905. aastal raudteejaama tööliste elamuks. Nüüd on see saanud Haapsalu vabakoguduse ja kristliku nelipühi venekeelse Haapsalu koguduse palvemajaks.

Haapsalu Vabakirik registreeriti ametlikult 19. aprillil 1992. 20. detsembril 1993 seoses seadusemuudatusega muudeti koguduse nime ja 20. detsembril 1993 sai uueks nimeks Haapsalu Täisevangeelne Vabakogudus. 2005. aastast on koguduse nimi Eesti Evangeelsete ja Vabakoguduste Liidu Haapsalu Kogudus (EEVL Haapsalu Kogudus). Kogudus kuulub Eesti Evangeelsete ja Vabakoguduste Liitu. 1999. aastani käis vabakogudus koos peamiselt vanas tuletõrjemajas (Karja 20). 1999. aasta sügisest hakati koos Haapsalu metodisti kirikuga

Vabakoguduse maja fassaad Raudtee tänava poolt. Foto: Ülla Paras, 2025.

Vabakoguduse maja õuepoolne fassaad. Foto: Ülla Paras, 2025.

korraldama Alfa kursusi, mis olid väga populaarsed. 1995. aastal ostis kogudus Rootsi sõprade abiga laguneva maja Raudtee tänaval (Raudtee 12). Kõigepealt remonditi üks ruum, kus sai hakata palvetunde ja piiblikoosolekuid pidama. Kogu maja sai remonditud 2002. aasta kevadeks ja siis alustati seal regulaarseid jumalateenistusi. Vabakoguduse palvemajas käib koos vabakogudusest välja kasvanud Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku vene praostkonda kuuluv EKNK Haapsalu Kogudus.

Ülla Paras

POOL SAJANDIT PREESTRIORDINATSIOONIST

Emeriitpiiskop Tiit Salumäe preestriordinatsioonist möödub tänavu 5. oktoobril pool sajandit. Sama kaua on Haapsalu kogudust teeninud ka kirikumuusik Lia Salumäe. Selle väarika tähtpäeva auks toimub oktoobri esimesel pühapäeval kell 11 pidulik tänujumalateenistus Haapsalu toomkirikus, kus jutlustab EELK peapiiskop Urmas Viilma, kaasa teenivad mitmed vaimulikud ja koguduse koorid. Samuti oleme kõik lahkesti oodatud ja palutud sellest jumalateenistusest osa võtma. Siin aga on lugemiseks vastse vaimuliku jutlus aastast 1975.

OLEME KUTSUTUD KUULUTAMA SÕNUMIT LUNASTAJAST

Õpetaja Tiit Salumäe jutlus ordinatsiooni jumalateenistusel
Tallinna Piiskoplikus Püha Neitsi Maarja katedraalis 5. oktoobril 1975

Mida me oleme kuulnud ja mida me teame ja mida meie vanemad on meile jutustanud, seda me ei taha salata nende laste eest; me jutustame tulevasele põlvele Issanda kiituseväärt tegudest, tema vägevusest ja tema imedest, mis ta on teinud. Ta asetab tunnistuse Jaakobisse ja seadis Iisraelisse Seaduse, mida ta käskis meie esivanemail teatada oma lastele, et tulevane põlv seda tunneks, lapsed, kes sünnivad, et nemadki tõuseksid seda jutustama oma lastele, ja et nad paneksid oma lootuse Jumala peale ega unustaks Jumala tegusid, vaid peaksid tema käske ega oleks nagu nende esivanemad, kangekaelne ja tõrges sugu, sugu, kelle süda ei olnud kindel ja kelle vaim ei olnud ustav Jumalale.

Ps. 78: 3–8

Salmid laulust, mida kuulsime, pärinevad ajast enne Kristust: tõenäoliselt kolm tuhat aastat või rohkem tagasi. Need on kirja pandud inimese poolt, kes on elanud Jumala igaviku tunnetatud ajas. Samas ajas, kus meiegi, ja need aastatuhanded, mis meid kronoloogiliselt lahutavad, ei ole siiski sisuliseks lahutajaks. Meid ühendab selle laulikuga üks, keda tema tundis ja keda meie tunneme, ja see üks kaotab ajalise barjääri meie vahelt. Selleks on Jumal, meie Õnnistegija Jeesuse Kristuse Isa.

Ordinatsioonitalitus Tallinna toomkirikus. Foto: erakogu.

Ajaline vahe kaob, sest me mõtleme ühte moodi ja meie elul on üks siht.

Auväärne Kristuse Kirik, sa võid teada seda: iga üksik, kes sa kuulud sellesse aegu ja ajastuid, rahvaid ja rasse, mehi ja naisi, noori ja vanu ühendavas Pühasse Ihusse, sa võid teada seda, et meile on alus pandud ajastute alguses ja me oleme kantud töötusest, et ükski võim ei suuda Kirikut kaotada. Me kuulume kõige vanemasse maisesse ühendusse, mis Kristuse ohvrisurma ja lepituse järel on elanud juba ligi kaks tuhat aastat. Meie käes on igavene, Jumalalt ilmutatud traditsioon. See on nii-öelda objektiivne suurus, mis on meie kätte antud tingimusel, et seda väärilt edasi kannaksime.

Armas kirikuline, kas sina mõistad, millise vastutuse sa oled endale võtnud, või õieti – milline vastutus sul on? Sinu vanemad – kellest võib-olla osa on mullas –, sinu esivanemad on andnud sulle edasi katkematu traditsiooni. Sa oled kindlasti kuulnud, et igal korral, kui peetakse olümpiamänge, süüdatakse tuli Olümpose mäel ja viiakse see läbi riikide sellesse paika, kus mängud toimuvad. Kui aga tuli teel kustub, siis tuleb minna seda uuesti tooma. Ka meie käes on selline tuli, ka meie peame hirmu ja värinaga seda tuld kandma, et see meie käes ei kustuks. Kirik kannab endas Jeesuse vahetat pühitsust. Sa võid küsida: mis tagab selle ja kuidas on see võimalik? Alkogodus sai pühitsuse Issandalt, kes ütles: Võtke Püha Vaimu. Ja seda pühitsust on käte peale panemise teel edasi antud ajast aega. See traditsioon on mõnelgi korral ähvardanud katkeda, aga Jumala abiga on seda siiski edasi kantud ja ta on katkematu joonena meie käes. Ka täna oleme seda jälle näinud, kuidas meie kõrgeauline peapiiskop oma meelevalja ja apostliku suhtsessiooni on nähtavalt meie ette asetanud, kui ta on selle ürgse apostelliku pühitsuse edasi andnud. Kas sa mõistad, millise suure Jumala ime tunnistajaks sa

*Tiit Salumäe Tallinna toomkiriku kantslis jutlustamas.
Foto: erakogu*

kõik loodu lunastanud. Kas sa mõistad, millist armastuse sõnumit sa oled kutsunud edasi kandma ja millist selguse sõnumit põlvkonnalt põlvkonnale edasi ulatama? Sa seisad ühe lülina selles miljard kolmkümmend kaks miljonit hõlmavas kristlaste peres. Kristlaste ülisuur arv ja osa maailma rahvastikuga võrreldes ei tohi aga ära võtta sinu vastutust. Ka see, kui sina enda kõrval ei näe mitte tuhandeid, kes on Issanda valitud, ja kui sa teinekord pead üksinda seisma keset pimedust, ei tohi sind täita hirmuga. Kui sa mõtled vahipostile piiril, siis ka seal ei näe üks vahisõdur teist, aga ta teab, et teine seisab oma kohal, ja ta on julge. Nii ka sina, kes sa vahel arvad, et vähe on jäänud neid, kes seisavad müüril, jätta muretsimine Jumala hooleks; sinu ülesandeks on kaitsta oma lõiku. Ja sinu ülesandeks on anda edasi püha kuulutust armastusest. Jumal on meie kätte andnud ülesande peegeldada tema armastust, et seda tunneks tulevane põlv, lapsed, kes sünnivad, et nemadki tõuseksid seda jutustama oma lastele. Vaata, millise ülesande on Issand meile andnud. Aga kui levinud on arusaam, et laps ei mõista, mida tehakse kirikus, ja teda ei saa kaasa võtta jumalateenistusele; et laps ei mõista sõnumit Jeesusest. Armas kogudus! Laps mõistab seda paremini, kui sina seda tihti mõistad. Jumala sõna ei luba sul alahinnata lapsi. Kas sa oled ka kuulunud, millise töötuse sa oled last ristides andnud – sa oled töötanud teda kristlikult kasvatada. Meie riigi põhiseadus ja ÜRO inimõiguste deklaratsioon annavad selleks täieliku õiguse. Milliseid vabandusi on sul tuua Jumala ees, et sa ei ole täie häälega ja kõigist soodsatest võimalustest hoolimata seda teinud? Kas ei ole tõesti tihti nõnda, nagu lugesime tekstist, et olid esivanemad, kangekaelne ja tõrges sugu, sugu, kelle süda ei olnud kindel ja kelle vaim ei olnud ustav Jumalale. Kas ei ole see vahest nõnda ka meie vanematega ja meie noorematega. Kui tihti vanemad imestavad, miks tema laps ei tule leeri, kui nad ometi ise ei ole varem edasi andnud sõna Jeesusest. Tänapäevane sõna annab meile ülesande juba

oled olnud, millist suurt jumalikku saladust sa oled oma lihalike silmadega näinud? Meie ei mõista seda, mida Jumal on teinud, aga me oleme seda Pühast Kirjast lugenud. Issand on lubanud meie vanematel meile jutustada Jumala kiiduväärsetest tegudest ja tema imedest. Mis on need Jumala kiiduväärsed teod meie jaoks? Armas kogudus, Jumala kiiduväärne tegu on see, et meil on armastav Isa taevas ja et me kõik siin oleme tema lapsed, kes tohime üksteist armastada ja usaldada. Me ei tarvitse tunda hirmu oma ligimese ees, sest Kristus on surnud kogu maailma pattude eest ja

Ordineeritud koos ordineerijatega: esireas vasakult õpetaja Villu Jürjo, professor Elmar Salumaa, peapiiskop Alfred Tooming, õpetajad Eduard Salumäe ja Tiit Salumäe; tagareas vasakult aseõpetaja Toomas Lepp, õpetajad Georg Lillemäe ja Harri Rein. Foto: erakogu.

lastele, kes sünnivad, see tähendab imikutele, anda edasi sõna armastusest.

Armas ordinatsioonipäeva kogudus! Täna on suur rõõmupäev. Jumal on tõeks teinud oma sõna meie silmade ees. Ta on ilmutanud jällegi, nii nagu tuhandeid kordi varem ja nii nagu võib-olla tuhandeid kordi hiljem, et sõnum saab edasi antud. Käesolev aasta on eriline aasta. Varsti astub Keenias Nairobi kokku Kirikute Maailmaliidu täiskogu viies üldkoosolek, millest ka meie kirik, kui Jumal lubab, saab osa võtma. Selle koosoleku teemaks on: Jeesus Kristus vabastab ja ühendab. Suurem osa kristlasi on selle aasta nimetanud pühaks aastaks ja pöördub Rooma apostlite pühadele haudadele, et ülistada sellega Jumalat. Käesoleval aastal tohime tõsta käed tänus taeva poole, et Jumal on kinkinud 30 aastat rahupõlve suuremale osale maailmast. See aasta on suur tänu ja kiituse aasta. On rõõm ja au astuda sellel aastal – Issanda aastal 1975 – tema püha riigi teenistusse. See on suur vastutus, aga sellel lasub ka suur Jumala töotus. Ka meie, Jumala riigi töötajad, seisame nagu vahimehed üksteisest kaugel. Aga me tohime teada, et teatava maa taga seisab keegi teine, et me oleme ümbritsetud kaasvõitlejatest, kellel on ülesanne ja vastutus kanda edasi püha tunnistust Issanda kiidetavatest tegudest. Aga ka sinul, kogudus, on ülesanne seista ustavalt oma tööloigis, oma perekonnas, oma töökohas, oma koolis ja oma lasteaias, sest töötajalt ei nõuta muud kui ustavust. Sinult ei nõuta midagi ületamatut, sul tuleb edasi anda see sõna, mille oled oma vanematelt saanud, kui nad on sulle Jeesusest tunnistanud, seda edasi anda. Aga kui sinu vanemad ei ole seda edasi andnud, siis oled sa täna seda kuulnud ja lähed siit tagasi seda kuulutama. Meie aega nimetatakse informatsiooniuputuse ajastuks. See tähendab seda, et me ei oska enam orienteeruda oma teadmistes. See ei tulene millestki muust kui üksnes sellest, et meil puudub tõeline informatsioon, sõnum Lunastajast, mille kandjaks meid on siia maailma asetatud. Aidaku meid Jumal, et ikka ustavamalt võiksime oma kohust ja ülesannet Issanda ja inimeste ees täita! Aamen.

Vastuvõtul peapiiskopi kodus: esireas vasakult prof. Hillar Põld, õp. Villu Jürjo, prof. Elmar Salumaa, peapiiskop Alfred Tooming, õp. Eduard Salumäe, õp. Tiit Salumäe ja õp. Georg Lillemäe; tagareas vasakult pr. Senta Tooming, pr. Lepp, aseõp. Toomas Lepp, õp. Harri Rein, õp. Jaak Salumäe, H. R. ema, H.R. õde, pr. Lia Salumäe, pr. Johanna Salumäe ja pr. Eve Lillemäe. Foto: erakogu.

KES ON HELDE, SEDA ÕNNISTATAKSE

Täna südamest kõiki koguduse liikmeid, kes võtavad aktiivselt osa koguduse elust ja toetavad kogudust regulaarselt oma liikmeannetusega.

Annetada võivad ka need, kes pole meie koguduse liikmed, aga kes soovivad koguduse tegevust ja ajaloolise pühakoja ülalpidamist toetada.

Annetusi saab teha sularahas koguduse kantseleis või ülekandegas koguduse pangakontole: EE811010602003965006 (SEB), EE442200001120274032 (Swedbank), EELK HAAPSALU PÜHA JOHANNENE KOGUDUS.

Pangakontole liikmeannetust tasudes palume märkida, millise ajavahemiku eest see tehakse. Kõigi pangaülekandegas laekunud annetuste kohta edastab kogudus info Maksu- ja Tolliametile, et annetaja saaks tehtud annetusest tulumaksusoodustust. Sularahas tehtud annetuste korral saavad tulumaksusoodustust need, kes on koguduse kantseleisse teatanud oma isikukoodi. Juhatus soovib liikmeannetuse tasumise hõlbustamiseks vormistada pangas püsikorraldus. Igaüks andku oma jõu ja soovi kohaselt.

Nüüd on ka hea ja lihtne võimalus anneta QR-koodi abil.

Meie kogudus taotles Muinsuskaitseametilt toetust Haapsalu vanalinna muinsuskaitsealas asuva ja kogudusele kuuluva ajaloolise pastoraadihoone fassaadi korrastamiseks. Projekti kohaselt tuleb vahetada kõik maja aknad, välisüksed ja välisvooder. Muinsuskaitseamet leidis oma vahendite nappusest hoolimata võimaluse hoone taastamise projekti toetada 30 000 euroga, et vähemalt maja tänavapoolne fassaad korda saaks. Projekti selle osa tööde mahuks on 49 000 €, mis tähendab, et omafinantseeringuks tuleb veel leida toetajaid 19 000 € ulatuses. Osaliselt on selle vajaduse katteks juba ka kokkuleppeid sõlmitud. Haapsalu linn toetas linnailmes kesksel kohal asuva hoone korrastamist 12 000 euroga ning otsime teisigi suurema annetusega toetajaid. Ehitaja

on teinud töid graafikukohaselt. Vana laudis on eemaldatud. Paigaldatud on uued uksed, millele lisatakse ka toetajate nimetahvlid. Nimeliste akende toetuseks ootame veel annetusi. Tänavuseks planeeritud töödega saame valmis oktoobri lõpuks. Hoone täielik korrastamine on väga suur töö ning kestab mitu aastat. See on tulevikku vaatav projekt, sest loob võimalused koguduse tegevuseks lississetulekut teenida. Ajaloolise hoone taastamisse saavad oma panuse anda kõik, kes hoone seinal oleval plakatil nimetatud QR-koodi kaudu annetuse teevad.

Pühakiri ütleb: „Kes on helde, seda õnnistatakse.” Õp 22: 9a

Mart Salumäe
koguduse õpetaja

KUULAMISSOOVITUS

Raamatuaasta oktoobrikuu kuulamissoovituseks valisin Vikerraadio sarjast „Eesti lugu” saate, milles professor Janika Päll räägib Tartu Ülikooli raamatukogu rajaja Karl Morgensterni pärandist: „Pedagoogilis-filoloogilise seminari vilistlasi jõudis Ukrainasse, Poola, Läti ja Kuramaale. Just tänu sellele seminarile võib Morgensterni pidada ka eesti humanitaaria rajajaks, sest selles seminaris õppis ka eesti soost, mitte ainult baltisaksa noori. Tema õpilaseks oli näiteks F. J. Wiedemann, tema kursusi kuulas Kristjan Jaak Peterson.”

Karl Morgenstern / Autor/allikas: Gerhard von Kugelgen/Wikimedia commons/avalik kasutus

<https://vikerraadio.err.ee/1609792169/eesti-lugu-raamatuaasta-karl-morgenstern>

Head kuulamist!
Mart Salumäe

NATUKE NALJA

On asju, mida inimesel pole võimalik valida – oma vanemaid, nahavärvi, tuule suunda ja Venemaa presidenti.

Kui Jumal nägi, et see pole mitte hea, et Adam üksi on, otsustas ta ka Eva luua ning ütles Adamale: „Võta endale naine! Valik on sinu.”

FOTOMEENUTUSI SEPTEMBRIST

14. septembril laulis jumalateenistusel Abja naiskoor „Õbeäidsme” Külli Salumäe juhatusel.

Fotod: Heino Kahem

18.–21. septembril külastas Haapsalu Siberi ELK Eesti projekti koordinaator Igor Makarenko.

Emeriitpiiskop Tiit Salumäe meenutab: „Visiidi ajal Eestis kohtus Igor Makarenko peapiiskop Urmas Viilma ja piiskop Ove Sanderiga. Tema soov oli tulla Haapsallu ja kõnelda Eesti töö korraldamisest Siberi eestlaste keskel. Külastasime Rannarootsi muuseumi, Haapsalu piiskopilinnuse muuseumi. Olime koos maailmakoristuspäeval Haapsalu Vanal kalmistul, käisime Puise rannas suurpõgenemise mälestuspäeval ja ta osales jumalateenistusel Haapsalu toomkirikus 21. septembril. Meenutasin talle tööd diasporaatöö piiskopina, kinkisin raamatud „Pildi Raamat 2015–2024” ja „Minevik on olevik”. Käisin ise mitmel korral Siberis külastamas Ülem-Suetuki kogudust. Nüüd on piir minu jaoks suletud.”

Foto: Tiit Salumäe

20. septembril toimusid maailmakoristuspäeva talgud Haapsalu Vanal kalmistul.

Ülla Paras meenutab: „Laupäeva, 20. septembri hommikul kogunes Haapsalu Vanale kalmistule ligi kakskümmend sãrasilmset noort ja vana koguduse liiget. Paljud olid vastavalt üleskutsele oma sae kaasa võtnud ja töö läks hoogsalt lahti. Kahe tunni jooksul tehti kõvasti puhastustööd, mille tulemusena jäi kalmistule maha kolm hiiglaslikku oksahunnikut.

Kändude ja puude ümber kasvanud võsast tehti puhtaks kalmistu Surnuaia tänava poolse osa Posti ja Võnnu tänava vahele jääv lõik. Võsa seest tuli välja hulk hauatähiseid ja Surnuaia tänava poolt on jälle avatud vaade kalmistule. Samuti puhastati

võsast Jaama tänava poolset surnuaiamüüri ala. Eelmisel aastal ja ka sel kevadel sai seal Haapsalu pastori Constantin von Hörschelmanni ja tema abikaasa hauad võsast puhastatud, kuid nüüdseks olid need jälle võsastunud. Vihmane suvi andis kindlasti võsa kasvule tavapärasest enam hoogu. Korrastati ka luuletaja Ernst Enno perekonna ja koguduse köstri Gustav Mölli perekonna hauaplatsid. Talgutöö lõpetas kosutav talgutoit.

Rõõm oli vaadata tehtud tööd ja ajada oma inimestega juttu, südames tänutunne, et meil on nii toredad ja tublid inimesed. Järgmisel aastal jälle!”

Fotod: Tiit Salumäe

Toompraost Marja Riitta Heltelä tänupäev

Emeriitpiiskop Tiit Salumäe meenutab: „Helsingi toomkirikus oli pidulik tänumissa 28. septembril 2025. Emerituuri siirdus Helsingi toompraost Marja Heltelä. Au oli koos toompraost Arho Tuhkruga anda talle kui Tallinna toomkoguduse sõpruskoguduse õpetajale EELK koostöömedal. Sõprussuhe Tallinna ja Helsingi toomkiriku vahel algas 1991, kui minu vend Ivar-Jaak Salumäe oli Tallinna toomkoguduse õpetaja ning toompraost Mikko Heikka oli Helsingi toomkoguduse õpetaja. Haapsalu kogudus oli kutsutud tänupäevale, sest Marja Heltelä oli 2014–2018 Haapsalu sõpruskoguduse Haaga koguduse õpetaja. Meenutasime minevikku.

Sõprussuhe Haaga kogudusega, sel ajal Huopalahti kogudusega, algas 60 aastat tagasi. „7. juuli hommikul 1965 sõitis Tallinna sadamast välja reisilaev Vanemuine. Selle saatsid teele EKP Tallinna Linnakomitee I sekretär, toona 34-aastane Vaino Väljas, Tallinna Linna TSN Täitevkomitee esimees Johannes Undusk ja Eesti Riikliku Merelaevanduse juht Modest Käbin. Järgmisel päeval naasis Olympia terminalis seisnud Vanemuine kodusadamasse, pardal esinduslik soomlaste delegatsioon: välisminister Ahti Karjalainen, parlamendi asespiiker Paavo Aitio, Talvesõja-aegse „rahvavalitsuse peaministri“ Otto Ville Kuusineni tütar Hertta, kompartei juht Ville Pessi ja president Urho Kekkoneni poeg, parlamendi liige Matti Kekkonen.

Samas laevas oli õpetaja Matti Hakkarainen, Helsingi koguduste noorsootöö juht, ja siis Huopalahti koguduse õpetaja. Mina olin koos isa Eduardiga laeval vastas. Nii algas meie suhe ja läbikäimine raudse eesriide ajal. Imed sünnivad. Esimesel hooajal vedas Vanemuine Tallinna–Helsingi liinil 12 000 reisijat. Kujutame ette täna, kuidas raudse eesriide ajal algas laevaühendus Soome pealinnaga.”

Fotod: Veli-Matti Hynninen

SÜNNIPÄEVAD OKTOOBRI

2. oktoober	Koit Latik	79
3. oktoober	Ingrid Arro	
	Kristel Saal-Engman	
	Angela Kõiv	
4. oktoober	Kaie Jaaniste	
5. oktoober	Lilli Holmberg	
	Harriet Lämmergas	
	Martin Evert	
7. oktoober	Helju Elmik	76
	Krisbert Kaareste	
	Helve Undo	72
10. oktoober	Kädi Jõgi	
11. oktoober	Lehti Padu	70
	Mark Pavlovski	
13. oktoober	Henry Madi	60
	Claudia Parbus	
14. oktoober	Sirje Viiret	79
	Marko Olenko	
	Kairi Jets	
16. oktoober	Ingrid Laasi	70
	Marie Helene Vichterpal	15
17. oktoober	Endel Jets	78
	Mary-Liis Saareväli	
	Saara Mikli	15
18. oktoober	Anu Meitern	
19. oktoober	Uku Emil Engman	
20. oktoober	Jaanika Kallas	
23. oktoober	Õie Treve	86
	Malle Allmere	85
	Tiina Brock	
	Rebeka Elisabeth Strauss	
24. oktoober	Sädely Saar	
	Gregor Särel	
	Grete Viita	15
26. oktoober	Britta Sool	
29. oktoober	Lia Salumäe	70
	Ronald Benni Vunk	
30. oktoober	Hugo Vihmann	15
	Rihanna Möll	

**PALJU ÕNNE JA ROHKET ÕNNISTUST
SÜNNIPÄEVALASTELE!**

EELK HAAPSALU PÜHA JOHANNENE KOGUDUS

Kantselei 473 7166, Kooli 6, 90501 Haapsalu
Õpetaja 5346 7922
E-post haapsalu@eelk.ee
Koduleht haapsalu.eelk.ee
Facebook facebook.com/Haapsalukirik
Pangakonto EE811010602003965006 (SEB), EE442200001120274032 (Swedbank),
EELK HAAPSALU PÜHA JOHANNENE KOGUDUS
Registrikood 80210533

Koguduse kantselei avatud kolmapäeval ja reedel kell 10–14.

Kohtumine koguduse õpetajaga palume varem kokku leppida.

Koguduse infokiri Johannese Sõnumid saadetakse soovijaile e-postiga. Palume teie abi, et infokirja saaksid võimalikult paljud huvilised. Teatage soovijate e-posti aadressid koguduse kantseleisse. Ootame lugejate kaastöid, küsimusi ja ettepanekuid, millest Johannese Sõnumites lugeda soovitakse.

Toomkirik on avatud pühapäeviti kell 10–12.30. Piiskopilinnuse muuseumi kaudu saab kirikut külastada K–P kell 10–18. Koguduse külalistele on toomkirik ja Jaani kirik avatud ettetellimisel.

EELK tegemistest saab lugeda e-kirik.eelk.ee, eelk.ee ja www.eestikirik.ee.

TOIMETUS

Mart Salumäe	mart.salumae@eelk.ee , 5346 7922
Tiit Salumäe	tiit.salumae@eelk.ee
Kristel Engman	engmankristel@gmail.com
Lia Salumäe	salumae.lia@gmail.com
Maria Strauss	mariastrauss@gmx.de
Andra Kirna	andra@kirna.eu
Sirje Jätsa	sirjejatsa2@gmail.com
Teno Ilves	teno.ilves@gmail.com
Anne Vooremaa	annevooremaa933@gmail.com
Heli Tammik	vanakaru11@gmail.com

Koguduse häälekandja ilmub alates septembrist 2008.

Issand, Sina tead, et kõik me soovime maa peale rahu!